

Дихотомія букви і духу закону

У статті розглядається проблема співвідношення духу закону та букви закону, визначається їх сутність в інтерпретації теоретиків права та практиків від часів римської держави і до нашого часу. Розкриваються особливості духу закону і духу права; визначаються точки дотику букви закону і його духу в правореалізації. Наголошується на тому, що при створенні закону законодавець повинен дотримуватися духу закону, адже цей аспект уособлює вищу доцільність, що виявляється в тій чи іншій області життя.

Ключові слова: буква закону, дух закону, тлумачення норм права, дихотомія.

Постановка проблеми. В правовій державі теоретично і на практиці закони мають відповідати духу права. Відомий історик В. Ю. Ємельянов говорить про те, що таке поєднання понять як «дух і буква закону», відомі давно і вони обговорюються правознавцями [1]. В. М. Черниш та І. П. Лихолат погоджуються з В. Ю. Ємельяновим і уточнюють, що єдність та боротьба, нерівнозначність та нестабільність у співвідношенні букви і духу законів цікавить людство вже майже три століття. Співвідношення та змістовне наповнення понять «дух законів» та «буква законів» протягом століть неодноразово змінювалося [2, с. 17].

Аналіз досліджень проблеми. Проблемами вирішення застосування «букви» та «духу» закону займалися такі вчені як, Т. С. Богданевич, В. Г. Бужор, Ю. Л. Власов, П. В. Волвенко, В. В. Дорошков, В. Ю. Ємельянов, Н. Я. Лепіш, І. П. Лихолат, Д. М. Михайлович, П. Е. Недбайло, В. Т. Нор, А. С. Піголкін, А. В. Полякова, С. П. Погребняк, М. Д. Савенко, О. Ф. Скакун, Б. П. Спасова, А. В. Старостюк, Ю. Н. Тодика, В. М. Черниш та ін.

Метою дослідження в статті виступає проблема співвідношення букви і духу закону, визначення їх взаємозалежності при використанні на практиці.

Виклад матеріалу дослідження. Окремо категорії «буква закону» та «дух закону» не вимагають будь-якого надто складного пояснення і розуміння. Однак під час створення закону законодавець повинен дотримуватися духу закону, а це поєднання в своїй суті набагато складніше та й не тільки не завжди виконується, але й не завжди є зрозумілим. Уже згадані В. М. Черниш та І. П. Лихолат стверджують, що якщо зміст «букви закону» є більш-менш зрозумілим – це сукупність законодавчих та підзаконних актів, тобто система законодавства, то поняття «дух закону» нашою думкою про метафізичне його наповнення [2, с. 17]. Це змушує глибше розглянути саме метафізичну сторону дуалістичного поняття закону – його «дух».

Як зазначає М. Д. Савенко, дух у філософії розглядається як нематеріальне начало, тобто таке, що не має матеріальної субстанції, на відміну від матеріального природного начала. І хоча Ф. Енгельс розглядав дух «як вищий цвіт матерії» [3, с. 363], однак матеріального прояву цей «цвіт», на відміну від цвіту природного походження, не має. М. Д. Савенко наголошує на тому, що в ідеалістичній філософії дух визнавали абсолютним і розглядали його як нематеріальне начало, що лежить в основі всіх речей і явищ та є первинним щодо матерії [4, с. 13].

В. Ю. Ємельянов переконаний, що «дух» – поняття більш осяжне, ніж «буква». Закони, виражені словом і записані на папері, лише частково виявляються доцільними. Іноді виконання букви закону може не збігатися з «духом», з тими цілями, досягнення яких очікувалося від його виконання [1].

На думку В. Д. Савенко за відсутності у душі матеріальної субстанції зафіксувати його у відповідній правовій формі й оформити чи втілити у вигляді конкретної норми права практично неможливо. Таким чином, за формального підходу до букви і духу предметом тлумачення може бути тільки буква норми права, за допомогою якої вона дістала словесно-документальне оформлення. Дух за відсутності у нього матеріальної субстанції не може бути жодним чином матеріалізований, утілений у конкретну правову норму, тому він ніколи не може бути предметом інтерпретації [4, с. 14]. Ми з таким твердженням не зовсім згодні, тому приведемо кілька думок правознавців, які глибше розкривають поняття духу закону та букви закону.

За В. Ю. Ємельяновим правова духовність виражається не тільки в законі, а й в етиці, в моральних принципах, в моральних нормах, закріплених в культурі. Відповідність «букви» закону його духу має стати імперативом духовності, обов'язковим для законодавчих органів держави. Дух закону – вища доцільність, що виявляється в тій чи іншій області життя [1].

За переконаннями Д. М. Михайловича, аналіз історичного розвитку юриспруденції показує, що ставлення до даної проблеми постійно змінювалось. У найдавніші часи, завдяки надприродній вірі людей у силу слова, спостерігалось суворе слідування буквальному розумінню звичаєвих положень [5, с. 10].

В. Ю. Ємельянов наголошує, що ще римський юрист Павло говорив буквально наступне: «Чинить проти закону той, хто робить заборонене законом; чинить в обхід закону той, хто, зберігаючи слова закону, обходить його сенс». За кожним законом повинна стояти вироблена століттями народна духовність – уявлення народу про справедливість [1].

Д. М. Михайлович додає, що згодом юридична наука та практика перейшла до вільного тлумачення нормативних приписів, маючи за мету розкриття їх внутрішнього змісту, прихованого у тексті [5, с. 10].

В. Г. Бужор розглядає історичні віхи зародження правового закону і дотримання його букви. Тому він наголошує, що буржуазні ідеологи періоду сходження буржуазії до влади (Ш. Л. Монтеск'є, Ч. Беккарія, Ж.-П. Марат) вимагали точної відповідності букві закону, заперечували тлумачення закону судами. Це була своєрідна реакція на сваволлю феодального суду. Прийшовши до влади, буржуазія наділяє суд правом тлумачити закон відповідно до його «духу» і «розуму». Це право було зафіксовано уже в Кодексі Наполеона [6, с. 176–177].

В. М. Черниш та І. П. Лихолат, аналізуючи теоретичні проблеми права і закону, вказують, що Шарль-Луї Монтеск'є, автор філософського трактату «Про дух законів», ввів поняття духу законів та наповнив його конкретним змістом. Так, дух законів детермінується, на його думку, конкретними чинниками, а саме: природного (кліматогеографічного), соціально-історичного, господарсько-економічного, морально-політичного характеру. Саме ці чинники, на думку дослідників, справляють сукупний причинний вплив на практику юридичної нормотворчості, на особливості законодавства. Видатний філософ відзначив величезну роль у формуванні права та законодавства зовнішніх по відношенню до них самих факторів, а саме – різноманітних сфер суспільного життя та навіть чинників природного (кліматогеографічного) характеру. Завдяки такій характеристиці духу закону, це поняття позбавилося нальоту містики, але не певної таємничості [2, с. 17].

В. Ю. Ємельянов наголошує, що у роботі Гегеля «Філософія права» природне право виступає об'єктивною дійсністю. Якщо норма позитивного права суперечить природному праву, то вона є неправом, а природне право створює в середовищі юридичних відносин нішу норми права з пріоритетом над неправом. Цей ефект позначений як «Код Гегеля» [1].

Д. М. Михайлович зазначає, що з часом це призвело до спроб абсолютно довільної інтерпретації змісту законів, до багатьох помилок і зловживань, що, в свою чергу, викликало відповідну реакцію у XVIII–XIX століттях – законодавство більшості країн вимагало застосовувати закони виключно за їх буквальним значенням. У XX ст. виникають численні школи і концепції праворозуміння, які вбачають у праві дещо більше, ніж текст нормативно-правового акту [5, с. 10].

В дослідженні В. В. Дорошкова буквою закону автор вважає законність, а духом – справедливість в правовій системі [7, с. 90].

О. Ф. Скакун наголошує, що правовий закон – це законодавчий акт, що створений на основі принципу верховенства права і має на меті своїм регулюванням забезпечити розвиток людини, громадянського суспільства і держави в правових межах. Інакше кажучи, правовий закон – це право, що набуло офіційного, формального вираження, конкретизації і забезпечення, тобто набуло легалізованої, законної сили завдяки суспільному визнанню [8].

Відомий теоретик права В. Т. Нор стосовно духу закону та його букви говорить так: «...Звичайно, який би не був ідеальний закон, а ідеальних законів, як ми знаємо зі своєї суспільно-політичної практики, не буває, але який би не був досконалий закон, він буде застосовуватись людьми. Він буде застосовуватись слідчим, прокурором, судом, ... і від того, як вони будуть розуміти цей закон, як вони будуть його тлумачити, як вони будуть ретельно дотримуватись букви і духу закону – від цього залежатиме і формування того суспільства, яке ми сьогодні називаємо громадянським суспільством, від того залежатиме, в якій мірі будуть захищені права і законні інтереси нас, громадян... Від того буде залежати, як діятиме у нас така засада, яку ми іменуємо «Верховенство права» [9].

О. Ф. Скакун з цього приводу додає, що загальним правилом є таке: будь-який закон –

правовий чи неправовий, належним чином ухвалений, підлягає виконанню, поки він не скасований. Перш ніж народ усвідомить необхідність правового закону, його виникнення може стимулювати правова доктрина, наукова думка в нормотворчості. Тому самої лише ознаки правового закону як вираження інтересів народу недостатньо. Принциповою ознакою закону, на думку дослідниці, є його відповідність принципу верховенства права, коли права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення є головним обов'язком держави. Звідси неправовим є закон, що не відображає природних прав людини, які дані їй від народження; не відповідає міжнародним нормам і принципам у галузі прав людини; ухвалений нелегітимним органом держави або з порушенням законодавчої процедури та ін., отже, не відповідає принципу верховенства права [8].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що «дух закону» – це правові засади, які укорінилися чи мають на меті укорінитися в певному суспільстві, а «буква закону» – це правові акти, які приймаються законодавчим органом, підтримані і виконувані суспільством для підтримки визначеної духовно-правової лінії права в певній державі.

Д. М. Михайлович висловлює думку, що до зазначеної проблеми треба підходити помірковано. З одного боку, право не можна звести виключно до тексту закону, оскільки закон може й недостатньо правильно відображати в собі право і навіть бути неправовим. З іншого боку, сказане не припускає необхідність розглядати закон лише як «порожній посуд», який суб'єкт правозастосування може заповнити чим завгодно. У процесі інтерпретації закону суб'єкт тлумачення повинен з'ясувати його дійсний зміст, використовуючи ті чи інші загальні прийоми та засоби інтерпретації нормативно-правових приписів, але одночасно обов'язково зосередивши свою увагу на їх відповідності принципам права, які є концентрованим вираженням духу законів [5, с. 10].

В. Ю. Емельянов переконує нас, що коли «дух закону» недостатньо ясний, може відбуватися зловживання «буквою закону». У цьому випадку «букві закону» починають протистояти не тільки маргінальні особистості, а й інтелігенція [1].

Дилема духу та букви закону пов'язана з тим, що ніколи сума окремих складових, якими є сукупність норм законодавчих актів, не дорівнюватиме закону, системі законодавства і, тим більше, праву. На це вказують В. М. Черниш, І. П. Лихолат [2, с. 17].

Отже, дух закону – це його внутрішній смисл, якому потрібно підкорятися при виникненні звичаю в суспільстві і узаконенні цього звичаю, якщо суспільство цього бажає. Для простого порівняння – якщо суспільство визнає певну пісню своїм гаслом, тому що в ній відображена суть боротьби, згуртування цього суспільства, ця пісня викликає гордість і спонукає єднатися для захисту звичаїв, території, мови і т.д., то законодавчий орган в певному порядку може розглянути варіанти (в демократичному суспільстві) і прийняти її як гімн. В цьому відображається єдність суспільного бажання, єдність державних формувань і самої держави як групи людей, яка сповідує принципи права своєї території. З визначенням гімну будь-який громадянин, відчуваючи гордість, в будь-якій країні має можливість представити свою державу шляхом гімну. Зрозуміло, що слова будуть невідомі більшості слухачів, але ноти, мотив, мелодія будуть свідчити про дух країни, її громадян і їх прагнення. Так поєднується дух закону і його буква.

Чому і як виникає невідповідність букви духові закону?

Згідно досліджень В. Ємельянова, основна причина в тому, що за сучасної законотворчої діяльності немає якоїсь серйозної духовності, закріпленої в філософських і наукових дослідженнях. Другорядна причина – в переродженні інтересів представників народу (депутатів) з загальнонародних в вузькокорисливі. За переконанням дослідника, давно стало звичним поняття «дірки в законі». Це – або упущення законодавця, або навмисна (пролобійована) лазівка для окремих індивідів [1]. Користування дірами в законі можливе в країнах, де немає поваги до духу закону, – переконаний правознавець.

Нехтування духом закону, продовжує автор, відбувається і при внесенні в букву закону багатозначності. Часто закони і підзаконні акти викладаються двозначно і незрозуміло. Це робиться для того, щоб законотворчі громадяни не розуміли суті вимог пануючої бюрократії і відчували через це себе неповноцінними. Так само розумінню духу закону багато шкоди приносить практика видання підзаконних актів [1].

Отже, в сучасній правозастосовній практиці буква та дух закону поєднуються не на певних метафізичних базових поняттях суспільного устрою, а на реальному тлумаченні норм права відповідно до філософсько-правових, етичних норм, які мають бути закріплені в реально існуючих саме правових нормах.

На переконання М. Д. Савенко, для тлумачення норм права має значення матеріальний аспект дихотомії букви і духу закону. В інтерпретаційній діяльності буква і дух у матеріальному їх значенні можуть використовуватись як окремо, так і в поєднанні. Тому правознавець наполягає на необхідності встановлення сутності, значення кожного з них, тобто визначенні як буква і дух впливають на тлумачення правових норм, а також на досягнення мети і виконання завдань інтерпретаційної діяльності [4, с. 14].

А. Черданцев і Р. Дворкін визнають використання духу в тлумаченні. Встановлення істинного смислу означає розкриття дійсного, правдивого, такого, що відповідає істині, змісту правової норми. Істиною визнається моральний ідеал, справедливість [10, с. 313]. М. Д. Савенко вказує, що правове регулювання завжди здійснюється з певною метою, і у правовому акті закладаються певні ідеї, правовий ідеал, на досягнення якого він спрямований [4, с. 15].

Далі автор конкретизує свої уможавлення щодо взаємозв'язку букви і духу закону. Воля законодавця є втіленням поставленої ним мети правового регулювання в акті правотворчості. При цьому законодавець усвідомлює ціннісну характеристику мети, відповідність її діючим на момент прийняття закону правовим принципам, цінностям, тобто воля є втіленням певних ідей, ідеалів. Отже, розкриття волі законодавця, яка міститься у правових нормах, можливе шляхом виявлення втілених у них ідей, ідеалів, тобто за допомогою закладеного у них духу. Можливість використання духу в тлумаченні правових норм, на думку дослідника, впливає із граматичного значення цього терміна. Зокрема, він означає психічні здібності, свідомість мислення, загальний внутрішній зміст і напрям, основний характер, суть, істинний сенс, зміст чого-небудь, напрям думок [4, с. 14].

Н. Я. Лепіш вказує, що тлумачення норм права посідає надзвичайно важливе місце у складних процесах впливу права на життя, взаємодії закону з реальними відносинами, із вчинками людей [11, с. 13]. А. В. Старостюк підкреслює, що воно є однією із центральних ланок у процесі застосування права – у процесі аналізу юридичних норм, правової кваліфікації і винесення рішення. Із цих позицій, кожний акт застосування права є й результатом тлумачення норм права. Щоб застосувати ту чи іншу норму права, треба з'ясувати її зміст, а в деяких випадках потрібні і роз'яснення [12, с. 54].

І як доречно зауважує М. Д. Савенко, тлумачення норм права здійснюється з метою їх однозначного і правильного розуміння, встановлення їх справжнього смислу. Мета тлумачення, на нашу думку, полягає не тільки в розкритті дійсного смислу норми права, а й у переведенні його (смислу) на більш доступну і зрозумілу мову, розкритті, розвитку її змісту в більш детальних положеннях, настільки наближених до конкретних обставин, щоб вони не викликали сумніву щодо врегулювання спірних життєвих ситуацій відповідною нормою права і забезпечували її правильне розуміння та реалізацію. Смисл норми права встановлюється не заради суто академічних цілей, а пізнання його для правильного вирішення на її основі конкретних життєвих ситуацій, з приводу яких виникають спірні правові питання [4, с. 15].

М. Д. Савенко наголошує, що буква і дух у тлумаченні використовуються нерівномірно. Безперечно, пріоритет у тлумаченні належить букві. Остання відтворена у словах, з яких складається правова норма, і вона є першоджерелом пізнання смислу норми права. Процес інтерпретації завжди розпочинається з букви, з'ясування значення слів [4, с. 15].

Якщо слова дозволяють розкрити смисл правової норми, тоді дух не буде використовуватися. Слова не завжди можуть точно передати той смисл, який законодавець намагався вкласти у відповідну норму. Окремі слова можуть мати кілька значень, або у нормі права вжиті слова, яким у літературі або житті надається інше значення, ніж передбачав законодавець. Тому в усіх випадках, коли за допомогою букви не можна розкрити смисл норми права, інтерпретатор обов'язково, на думку М. Д. Савенко, має використати дух. Саме дух дозволяє повніше і точніше розкрити смисл норми права, і йому необхідно віддавати перевагу в з'ясуванні смислу цієї норми. Тобто, якщо слова не дозволяють точно з'ясувати смисл норми або виникають змістовні розбіжності в розумінні її смислу за буквою і духом, то смисл норми має визначатися за духом. Досягненню правильного результату тлумачення сприятиме використання дихотомії букви і духу у взаємозв'язку [4, с. 16].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дух закону має відповідати життєвим ситуаціям, які виникають в ході правозастосування, а буква закону – мати можливість використати нормативний акт з його тлумаченням в практичній життєвій ситуації, вирішити справу і виконати закладену в норму мету, наблизити до ідеалу суспільні відносини і тим самим досягти блага від використання норми права.

Джерела та література

1. Емельянов В. Ю. Дух и буква закона / В. Ю. Емельянов // Вся правда. – 15.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://allpravda.info/content/1634.html>.
2. Черниш В. М. Дух та буква сучасного українського нотаріату. Частина 2. Раціональне та позараціональне в принципах сучасного українського нотаріату / В. М. Черниш, І. П. Лихолат // Нотаріат України. – 2011. – № 5. – С. 16-21.
3. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Т. 20. – С. 363.
4. Савенко М. Д. Буква і дух у тлумаченні правових норм / М. Д. Савенко // Наукові записки. – Том 77. Юридичні науки. – 2008. – С. 13-16.
5. Михайлович Д. М. Офіційне тлумачення закону: автореф. дис.. / Д. М. Михайлович. – Харків, 2003. – 17 с.
6. Бужор В. Г. Общая теория права и государства: курс лекций / В.Г. Бужор. Измаил: б. и, 2008. – 254 с.
7. В. В. Проблемы законности и справедливости как проблемы буквы и духа закона / В. В. Дорошков // Nota Bene. – 2014. – № 1. – С. 89-92.
8. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : Навч. посіб / О. Ф. Скакун. – К.: Альма-матер, 2011. – 854 с.
9. Нор В. Т. Загальні засади кримінального провадження та деякі дискусійні аспекти нового кримінально-процесуального закону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kpku.info/pro_nor.html#prettyPhoto.
10. Dworkin R. Law's empire / R. Dworkin. – London, 1986. – 613 p.
11. Лепіш Н. Я. Наукове розуміння тлумачення норм права / Н. Я. Лепіш // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 4. – С. 12-24.
12. Старостюк А. В. Застосування норм права: навч. посібник / А. В. Старостюк. – Ірпінь: Нац. акад. ДПС України, 2007. – 138 с.

Крысюк Ю., Лобач А. Дихотомія букви и духа закона. В статье рассматривается проблема соотношения духа закона и буквы закона, определяется их сущность в интерпретации теоретиков права и практиков со времен римского государства и до наших дней. Раскрываются особенности духа закона и духа права; определяются точки соприкосновения буквы закона и его духа в правореализации. Подчеркивается, что при создании закона законодатель должен придерживаться духа закона, ведь «дух закона» – высшая целесообразность в той или иной области жизни. Когда «дух закона» недостаточно ясен, может происходить злоупотребление «буквой закона». Воля законодателя является воплощением поставленной им цели правового регулирования в акте правотворчества. При этом законодатель понимает ценностную характеристику цели, соответствие ее действующим на момент принятия закона правовым принципам, ценностям, то есть воля является воплощением определенных идей, идеалов. Таким образом, раскрытие воли законодателя, содержащейся в правовых нормах, возможно путем выявления воплощенных в них идей, идеалов, за счет заложенного в них духа. «Дух закона» – это его внутренний смысл, которому нужно подчиняться при возникновении обычая в обществе и узаконивании этого обычая, если общество этого желает. В современной правоприменительной практике буква и дух закона сочетаются не в определенных метафизических базовых понятиях общественного строя, а в реальном толковании норм права в соответствии с философско-правовыми, этическими нормами, которые должны быть закреплены в реально существующих правовых нормах.

Ключевые слова: буква закона, дух закона, толкования норм права, дихотомия.

Krysiuk Yu., Lobach A. Dichotomy of the Letter and the Spirit of the Law. The article highlights the issues of the relationship between notions of the spirit of the law and the letter of the law, determines their essence in the interpretation of the theorists of law and practitioners. The study covers the period from the times of the Roman state to our days. The author reveals the specific features of the spirit of the law and determines the points where the letter of the law intersects with its spirit in the process of law utilization. It is emphasized that when creating a law, the legislator must adhere to the spirit of the law, since «the spirit of law» is the highest expediency and manifests itself in one or another area of life. When the «spirit of the law» is not clear enough, there may occur the «letter of the law» abuse. The will of the legislator is the embodiment of his goal of legal regulation in the act of law-making. The legislator realizes the value characteristics of the goal, its compliance with the law legal principles and values existing in the

legal system at the time of adoption, in other words, the will is embodiment of certain ideas and ideals. Thus, the will of the legislator reflected in the legal norms is identified by the ideas and ideals embodied in them, e.i owing to the spirit laid down in them. The «spirit of the law» is its internal content, which must be obeyed in case a custom/precedent occurs in the society and the legitimization of this custom, if the society wishes so. In everyday lawful practice the letter and spirit of the law do not combine/coincide on the clear metaphysical bases of the social system, but are based on the actual interpretation of the rules of law in accordance with philosophical, legal, ethical norms, which are fixed in the existing legal codes.

Key words: the letter of the law, the spirit of the law, the interpretation of the rules of law, dichotomy.

УДК 343.82(477.82) "17/19"

І. Левчук

Нормативно-правове забезпечення функціонування місць позбавлення волі у Волинській губернії як складовій частині Російської імперії (кінець XVIII ст. – початок XX ст.)

У статті проаналізовано історичні аспекти нормативно-правового забезпечення функціонування місць позбавлення волі у Волинській губернії як адміністративно-територіальній одиниці Російської імперії.

Ключові слова: Волинська губернія, Російська імперія, пенітенціарна система, нормативно-правовий акт.

Постановка наукової проблеми та її значення. Важливим фактором вивчення конкретно-історичного аналізу організації та діяльності в'язниць в Російській імперії виступає врахування регіонального історичного контексту Волинської губернії в ході процесу загальноімперської модернізації. Мова йде не лише про тюремну реформу 1879 року, яка належить до числа пізніх реформ тієї епохи, а й про попередні перетворення в сфері нормативно-правового забезпечення функціонування місць позбавлення волі і специфіку їх регіональної реалізації.

Мета і завдання статті полягають у вивченні та аналізі змісту регіонального історичного контексту законодавчого перевтілення в сфері пенітенціарії, який, з нашої точки зору, був вельми істотним і полягав в наступному.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розвиток тюремного питання періоду XVIII ст., як правило, пов'язують саме з Катериною II, за часів правління якої і була утворена Волинська губернія як адміністративно-територіальна одиниця Російської імперії. Так, в 1767 році, ще до так званих поділів Речі Посполитої, Катерина II публікує свій відомий Наказ комісії щодо розробки проекту нового уложення [1]. Створення даного проекту пов'язують з впливом та бажанням привнести європейський тюремний досвід, втілити пенітенціарні ідеї, взяті з праць Джона Говарда, Шарль-Луї де Монтеск'є та Чезаре Беккарія. Попри те, що Волинської губернії в складі Російської імперії ще не існувало, даний наказ містив ряд важливих для розвитку тюремної системи положень, які були втілені в життя значно пізніше і в подальшому мали вплив на формування пенітенціарного законодавства імперії в цілому і Волинської губернії зокрема.

В 1787 році Катерина II створює проект Статуту про тюрми. Згідно з проектом, увага приділяється облаштуванню тюремних будівель і умов утримання ув'язнених. Передбачається поділ в'язниць на кримінальні і цивільні; кримінальні в'язниці, в свою чергу, поділялися на ті, в яких обвинувачені перебували під слідством; ті, в яких обвинувачені перебували до винесення судового вироку; та ті, в яких розміщувалися вже засуджені арештанти. Таким чином, вперше ставиться питання про відокремлення осіб, які знаходяться під слідством, від засуджених і градації ув'язнення в залежності від тяжкості злочину. Більш того, передбачався розподіл ув'язнених за статевою ознакою. Проектом докладно регламентується внутрішнє облаштування тюремних будівель з детальним описом камер, а також внутрішній розпорядок тюремних установ: прийом їжі, огляд приміщень